

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, Alnarp, SLU
Kandidatexamensarbete, 15 hp

Skydd för landskapsbilden förr och nu

Isabell Holmstedt, Alnarp, 2011-05-19

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för Landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Område Landskapsarkitekt

Författare: Isabell Holmstedt

Titel (sve): Skydd för landskapsbilden förr och nu

Titel (eng): Protection for the landscape scenery before and now

Nyckelord (sve): Landskapsbildsskydd, reservat, skyddad natur, skyddade områden, landskap, naturskydd, kulturskydd

Nyckelord (eng): Protection for the landscape scenery, conservation, protected nature/area, scenery, culture

Foton: alla foton är tagna av författaren

Handledare (SLU): Boel Persson, område Landskapsarkitektur, SLU, Alnarp

Examinator (SLU): Eivor Bucht, område Landskapsarkitektur, SLU Alnarp

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i landskapsplanering

Kurskod: EX0650

Omfattning (hp): 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2011

Foto: Samtliga foton är tagna av Isabell Holmstedt.

Framsida Foto:

Isabell Holmstedt, 2011-05-08.

Inom landskapskyddet Romeleåsen, i Skurups/Sjöbos kommun

Sammandrag

Denna uppsats tar upp och jämför hur dagens olika natur- och kulturskydd skyddar landskapsbilden. Landskapsbildsskydd är en äldre typ av skydd för landskapsbilden, det vill säga landskapets visuella upplevelsevärden, som användes innan möjligheten att skydda områden med riksintresse fanns. Landskapsbildsskydd användes för att det var lättare att använda än naturreservat för att skydda större områden. De områden som har landskapsbildsskydd, behåller skyddet tills det upphävs. Landskapsbildsskydd skyddar stora områden från att bli förstörda av industri och annan exploatering. Syftet med uppsatsen var att ta reda på om något av dagens natur- och kulturskydd ger motsvarande skydd som landskapsbildsskydd. Landskapsbildsskydd är ett mellanting av natur- och kulturskydd. Flera av dagens skyddsformer skyddar landskapsbilden, men gör det ofta sekundärt till andra skyddsaspekter eller i mindre skala. För att underlätta för läsaren diskuteras landskapsbildsskydd i en fallstudie av ett område med landskapsbildsskydd som ligger på Romeleåsen, i Skurup och Sjöbos kommuner. Andra skydd av denna plats belyses också i uppsatsen och vad dessa skydd har inneburit/innebär för platsen. Den viktigaste slutsatsen i studien är att vi har inget nutida skydd som direkt motsvarar landskapsbildsskydd. Nu när vi har gått med i den Europeiska landskapskonventionen så kanske vi måste förändra våra nuvarande skydd alternativt införa något nytt skydd som direkt skyddar det visuella upplevelsevärdet.

Nyckelord: Landskapsbildsskydd, reservat, skyddad natur, skyddade områden, landskap, naturskydd, kulturskydd

Abstract

This paper is a literature study which addresses and compares how conservation of today protects the landscape, or visual scenery. Protection for the landscape scenery is an older type of conservation for the visual scenery, before the possibility to protect the scenery with national interest was introduced. It was easier to protect larger areas of the landscape with protection for the landscape scenery than with nature conservation. The areas with protection for the landscape scenery keep the protection until it is lifted. This protection protects big areas from being destroyed by industry or exploited in other ways. The purpose of this paper was to find out if any of today's natural and cultural protection provides similar protection as protection for the landscape scenery. Protection for the landscape scenery is a hybrid of natural and cultural protection. Several of today's protection protects the landscape, but often make it secondary to other aspects of protection or on a smaller scale. For the convenience of the reader, protection for the landscape scenery is discussed in a case study of an area located on Romeleåsen, in Skurup and Sjöbo municipalities. Other protection of this site is also discussed in the paper and what these protections have meant / means for the site. The main conclusion of this study is that we have no current protection, which corresponds directly to protection for the landscape scenery. Now that we have joined the European Landscape Convention we may have to change our current protection or impose a new protection that directly protects the visual scenery.

Keywords: Protection for the landscape scenery, conservation, protected nature/area, scenery, culture

Förord

Denna kandidatuppsats är skriven vid SLU, Alnarp på C-nivå. Den handlar om landskapsbildsskydd och andra natur- och kulturskydd. Detta är ett viktigt område för mig. Det ger mig hopp om att framtida generationer ska få njuta av vad vi har tillgång till idag.

Jag vill tacka min handledare Boel Persson för alla kloka kommentarer och ständiga uppmuntran, jag vill även tacka Andrea Nowag och Per Levenskog, båda från länsstyrelsen i Skåne, för intervjuer och mycket extra material jag annars inte hade fått tag på, jag vill tillslut tacka Tomas Henrysson för alla framåt drivande diskussioner och kloka råd.

Lund, maj 2011
Isabell Holmstedt

Innehållsförteckning

Sammandrag	3
Abstract	4
Förord	5
Inledning	7
Bakgrund	7
Frågeställningar	8
Mål och Syfte	8
Material och Metod	8
Avgränsningar	10
Begreppet landskapsbild och landskapsbildsskydd	11
Begränsningsförklaring	11
Fakta om landskapsbildsskydd	13
Landskapsbildsskydd – möjligheter och problem	15
Exemplet Romeleåsen	17
Området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen	18
Vad finns det för andra skydd för området?	20
Vad landskapsbildsskydd har inneburit för Romeleåsen	22
Nutida skydd för landskapsbilden	24
Natur- och kulturskydd som ger landskapsbilden skydd	24
Skyddsformer som inte ger skydd för landskapsbilden	30
Hur skiljer sig dessa ”nutida” skydd från det äldre landskapsbildsskydd?	30
Avslutande reflektioner	33
Mina frågeställningar	33
Ämneskunskap	35
Referenser	37
Otryckta källor	37
Elektroniska källor/Internet	37
Tryckta källor	39

Bilagor:

Bilaga 1: Länsstyrelsen Malmöhus län, 1971-01-22, Länskansliet, Beslut 12.1.1971, 1280-000, 1229-000, 1230-000

Bilaga 2: Länsstyrelsen Malmöhus län, Område av riksintresse för friluftsliv i Malmöhus län, F6 Romeleåsen, Lunds, Skurups och Sjöbos kommuner, sida 204-205

Inledning

Bakgrund

Under föregående kurs, Projekt 3, hade vi ett grupparbete där Skurups kommun var på agendan. Under början av kursen skulle kommunen utforskas närmare. Vi fann naturområden, städer/byar, olika reservat och skydd etc. Under senare veckor letade vi efter restriktioner som påverkade landskapet i norra Skurup. Bland dessa restriktioner hittade vi naturskydd, bullerzon för flyget, och landskapsbildsskydd.

Det var första gången någon av oss kom vi i kontakt med begreppet landskapsbildsskydd, ibland förkortat lbs, eller landskapsskydd som det också kallas. Då vi hade ont om tid kunde vi inte gå in på ämnet ordentligt och lära oss mer om det, vilket ledde till att jag ville lära mig mer om lbs och vad det innebar.

Landskapsbildsskydd används inte på samma sätt idag som förr. Ett område med landskapsbildsskydd kan ha kvar sitt skydd (Länsstyrelsen, landskapsbildsskydd [online], 2011-04-17), men inga nya områden får det sedan 1975. Istället används andra skydd för landskapsbild (Nowag, A, telefonintervju, 2011-04-04). I uppsatsen undersöks orsaken till varför vi inte använder oss av landskapsbildsskydd som ett primärt skydd längre, vad som har tagit över istället och varför. Andra aspekter som diskuteras är vilka skillnader/likheter som finns mellan landskapsbildsskydd och de skydd vi har och använder oss av idag.

Bild1: Romeleåsen, Horsabacken Slätteröd

Ett område med landskapsbildsskydd, Romeleåsen (bild1), undersöks närmare som en fallstudie. Romeleåsen ligger i Lunds, Skurups och Sjöbos kommuner, i Skåne, den delen av området med landskapsbildsskydd ligger på gränsen mellan Skurup och Sjöbo. Romeleåsen är ett mycket vackert naturavsnitt i kommunerna, och bidrar till fantastiska

vyer, vandringsmöjligheter och rik och omväxlande natur med öppna betesmarker, lövskog och fältmarker.

Frågeställningar

Min huvudfrågeställning är:

- Hur kunde landskapsbilden skyddas förr och hur kan den skyddas idag?

För att lättare kunna gå vidare med huvudfrågan har jag valt att titta närmare på tre huvudteman där jag formulerat ett antal delfrågor:

- Landskapsbildsskydd
 - Vad är landskapsbildsskydd?
 - Vad innebär det?
 - När uppkom det?
 - Vad innebär begreppet "landskapsbild"?
- Exemplet Romeleåsen
 - Hur ser historien bakom området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen ut?
 - Vad finns det för andra skydd för området?
 - Vad innebär det att området fått landskapsbildsskydd?
- Nutida skydd för landskapsbilden
 - Var finns det för möjlighet att skydda landskapsbilden idag?
 - Hur skiljer sig dessa "nutida" skydd från landskapsbildsskydd?

Mål och Syfte

Målet är att, med utgångspunkt från exemplet Romeleåsen, göra en djupare studie av olika skydd för landskapsbilden och hur dessa skydd påverkar ett område. Både äldre och nutida skydd kommer att studeras.

Syftet är att få en djupare kunskap om landskapsskydd, och andra natur- och kulturskydd, i Sverige. Genom att studera olika natur- och kulturskydd och lära mer om dem får vi också reda på hur de skyddar landskapsbilden. Att läsa om olika kultur- och naturskydd kan även hjälpa mig i kommande projekt när jag stöter på de olika begreppen igen. Djupare kunskap leder till att när man stöter på olika skyddsformer, så har man en ide om vad man får och inte får göra inom dessa skyddade områden. Man lär sig vilka förändringar som är möjliga när man som landskapsarkitekt arbetar med ett skyddat område.

Material och Metod

Arbetet är delvis en litteraturstudie. Materialet kommer bland annat från vetenskapliga artiklar. Andra källor för att finna relevant information är Internet och då främst; länsstyrelsens och naturvårdsverkets hemsidor, men även riksantikvarieämbetets hemsida. Internet används även för att leta efter nytillkommen information om det relevanta området, Romeleåsen, och om olika natur- och kulturskydd. Andra material som jag har fått min information ifrån är bland annat olika handböcker. Information angående nuvarande och tidigare lagstiftning kommer från Rättskansliets rättsdatabas och Rättsnätet.

Intervjuer har genomförts med personer som arbetar med landskapsskydd eller har kunskap om landskapsskydd. Intervjuerna har gjorts med personer från landskapssektionen, och andra handläggare, på Länsstyrelsen i Skåne, och med en planarkitekt på Skurups kommun. Intervjuerna har gjorts för att få mer kunskap om ämnet från personer som jobbar med ämnet eller ämnen relaterade till landskapsbildsskydd och andra natur- och kulturskydd, och för att få deras synpunkt och kunskap. Från intervjupersonerna har mer information tillkommit, genom att de skickat olika dokument, beslut om olika områden, skötselplaner och liknande. Ett exempel är bilaga 1 om landskapsbildsskydd på Romeleåsen.

För att få ett mer grundläggande vetande om området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen har en personlig studie gjorts. Området har undersökts genom att köra runt i landskapet och kolla var man kan hitta de olika vyerna (bild2), vilka djur som betar i hagarna, hur stora skogsdungarna har blivit, om dessa skogsdungar skymmer någon vy etc. Kamera togs med för att få personliga bilder och för att kunna använda dessa i uppsatsen.

Bild2: Vyn inom området med landskapsbildsskydd, innan Ågerups herrgård, i Sjöbos kommun.

Internet har både positiva och negativa aspekter. Man måste vara mycket källkritisk till den hemsida man tar informationen ifrån. Vem har skrivit den? Kan vem som helst gå in på hemsidan och ändra? Informationen i uppsatsen kommer från hemsidor som var skrivna av personer som jobbar inom området.

Problem som kan uppstå då man skriver en uppsats är att informationen försvinner från källorna du tar den ifrån, detta hände mig då Naturvårdsverket gjorde om sin hemsida och sidan med landskapsbildsskydd försvann. Informationen som fanns på deras hemsida inte längre finns ute på nätet. Referenserna i uppsatsen stämmer inte längre på vissa ställen i uppsatsen och det innebär att uppsatsen inte är lika trovärdig för andra som den hade varit om hemsidan varit kvar i sitt ursprungliga skick. Information från andra källor har tagits istället så att det ska stämma och så att referenserna är korrekta. När informationen försvinner från hemsidor kan man anta att ämnet är av ett äldre slag. Det är svårt ibland att hitta vart dokument kommer ifrån, vilket kan sänka trovärdigheten

Ett annat problem man kan stöta på när man gör en litteraturstudie är att man inte hittar information om ämnet, eller att informationen är gammal. Man måste även vara mycket källkritisk och se upp med varifrån man får sin information, om den är relevant, när den är skriven och om det finns källhänvisningar som styrker det man hittar.

Avgränsningar

Studien handlar om natur- och kulturskydd inom Sverige. Platsen som används i exemplet, Romeleåsen på gränsen mellan Skurup och Sjöbo kommun, i Skåne, används för att min grupp använde sig av platsen i föregående kurs och att den därmed inte är helt okänd för mig från början. Det är relevant att avgränsa uppsatsen till inom Sverige, annars hade uppsatsen blivit för omfattande. På grund av att olika länder har olika lagar och föreskrifter om natur- och kulturskydd skulle detta ha lett till att ämnet hade blivit otympligt och alldeles för stort för att kunna överblicka.

För att inte studien ska bli för stor och generell har vissa avgränsningar gjorts. Gamla skydd som inte används längre tas inte upp. Skyddsformer som inte ger något skydd för landskapsbilden nämns bara i texten, medan andra skydd som kan ge skydd åt landskapsbilden behandlas mer grundligt. Genom att välja ut de mer relevanta av dagens skyddsformer, men ändå ha med lite om alla, gör att man får en överblick över samtliga natur- och kulturskydd.

Det är idag svårt att hitta fakta om landskapsbildsskydd, då det inte är lika aktuellt längre som det var tidigare, då andra skydd har tagit dess plats istället.

Studien har avgränsats till följande lagar: Paragraf 19, Naturvårdslagen från 1964 och miljöbalken kapitel 3 från 1998. Dessa delar var relevanta i studien, då paragraf 19 från Naturvårdslagen oftast finns med i sammanhang kring landskapsbildsskydd. Kapitel 3 i Miljöbalken tar upp bestämmelser för hushållning av vatten- och markområden, vilket gör denna relevant i sammanhanget.

Vad gäller konventioner har uppsatsen avgränsats till att studera europeiska landskapskonventionen och Världsarvskonventionen. Den europeiska landskapskonventionen är med för att Sverige från och med 1 maj i år, 2011, har ratificerat den (Riksantikvarieämbete, Europeiska landskapskonventionen [online], 2011-03-22). Detta gör den europeiska landskapskonvention relevant för denna studie och de skydd vi har i dagens Sverige. Världsarvskonventionen är med för att den inriktar sig på att skydda miljöer och kulturlandskap och därmed skyddas indirekt även landskapsbilden.

Begreppet landskapsbild och landskapsbildsskydd

Begreppsförklaring

För att förstå vad man menar med landskapsbildsskydd kan det vara bra att först förstå vad man generellt menar med begreppet landskapsbild. Ordet landskapsbild förklaras i "Intresseaspekter och Värderingskriterier", från Länsstyrelsens hemsida:

"[...]den visuella upplevelsen av landskapet (betraktelselandskapet)" (Länsstyrelsen, Intresseaspekter och värderingskriterier[online], 2011-05-04)

samt

"[...]betraktelselandskapet är större områden med särskilt värdefull helhetskaraktär. Den visuella upplevelsen av ett landskap utgörs av summan och samverkan mellan de olika landskapselementen. Dessa kan vara terrängformer, åkrar, olika naturtyper, bebyggelse, vägar, alléer, pilevallar eller andra linjeelement." (Länsstyrelsen, Intresseaspekter och värderingskriterier[online], 2011-05-04)

Bild3: från Stenshult, ung pilevall

Här ges en synonym till landskapsbild vilken är betraktelselandskap. Det visuella i landskapet är ett annat sätt att förklara begreppet landskapsbild. Bild3 åskådlig gör ett av de landskapselement som ingår i betraktelselandskapet enligt citatet ovan.

På länsstyrelsen i Skåne läns hemsida förklaras vad landskapsbildsskydd är:

"Det är framför allt de visuella upplevelsevärdena i landskapet som man önskar skydda." (Länsstyrelsen Landskapsbildsskydd [online], 2011-04-17)

Detta ger en tydlig, klar och enkel förklaring till syftet med landskapsskydd. Det var troligen framför allt vyerna de ville skydda (bild4), utöver andra värden i landskapet. Det gäller vyerna både inom området med landskapsbildsskydd och ibland även utanför, såväl utåt från området eller inåt mot området. Vyerna är ett begrepp som NE inte nämner i sitt citat, nedan, om landskapsskydd.

Bild4: En av vyerna inom området med landskapsbildsskydd, från Nybygget, mot Sjöbos kommun.

I Nationalencyklopedin förklaras Landskapsskydd som:

"[...] regler om bebyggelse, anläggningar, plantering, avverkning, täktverksamhet m.m. som syftar till att skydda landskapet. Reglerna tillkommer vanligen med stöd av miljöbalken genom att man t.ex. inrättar ett naturreservat. Även plan- och bygglagen ger vissa möjligheter till landskapsskydd, speciellt inom områden med bebyggelse. Park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde kan skyddas som byggnadsminne enligt kulturminneslagen [...]" (Nationalencyklopedin, Landskapsskydd [online], 2011-04-04)

NE har inget om landskapsbildsskydd, de tar upp landskapsskydd, men det kan innebära alla typer av landskapsskydd inte bara landskapsbildsskydd.

Bild5: Orörd vy från Stenshuvud

Dessa regler är till för att skydda hela eller större delen av ett landskap, med stöd av miljöbalken. Det som i huvudsak skyddas är att landskapet eller landskapsbilden bevaras i ett naturligt skick utan för mycket ny påverkan av människan (bild5). Detta kan till exempel innebära att endast plantering av växter som är från platsen ursprungligen, som på Romeleåsen, inte inplanterade, är tillåten (bilaga1). Det finns undantagsfall, till exempel Stenshuvud (ÖsterlenDATA, Kiviks Esperöd Arboretet [online], 2011-05-09). Skyddet kan även gälla nybyggen som har en negativ inverkan på landskapsbilden (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, s. 2). Landskapsbildsskydd

skyddar även vyerna över landskapet, själva landskapsbilden, så att platsen inte blir exploaterad. (Bilaga 1) Enligt Skärbäck skyddar landskapsbildsskydd inte enbart vyn i ett landskap utan även sånt som "berättar och informerar oss om historien" (Skärbäck, 2002, s 67). Detta inkluderar även spåren från våra förfäders aktiviteter och landskapets utveckling av deras påverkan (Skärbäck, 2002, s 67). Skärbäcks text handlar om det skydd för landskapsbilden som ett kulturresevat kan ge.

Fakta om landskapsbildsskydd

Landskapsbildsskydd finns inte längre som begrepp i Miljöbalken (*Översiktsplan för Skurups kommun*, 2009, s. 56) och det bildas inga nya områden med landskapsbildsskydd. Områden i Sverige som har fått detta skydd kan fortfarande ha kvar det, om inte länsstyrelsen i länet beslutar sig för att ta bort det. Länet kan ha valt att ta bort det helt eller delvis (Nowag, A, telefonintervju, 2011-04-04). Länsstyrelsen började använda sig av landskapsbildsskydd under början av 60-talet, för att förhindra att större naturområden blev negativt påverkade av industrialiseringen. Syftet var att naturområden inte skulle bli exploaterade av industrin utan behålla sitt naturvärde. Det var länsstyrelsen som utfärdade besluten om vilka områden som skulle få landskapsbildsskydd. Detta gällde fram till och med 1975 då naturvårdslagen ändrades och andra natur- och kulturskydd tog över (Nowag, A, telefonintervju, 2011-04-04). Landskapsbildsskydd reglerar oftast inte skogs- och jordbruket (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, s. 2). Det förekommer dock ibland föreskrifter om skogs- och jordbruk. I exemplet Romeleåsen finns det föreskrifter om skogsbruket men inga om jordbruket i det gamla beslutet om lbs (Bilaga 1).

Landskap passar varken in enbart under naturvård eller kulturvård, utan befinner sig någonstans däremellan (Jones et al, 2007, s. 211). Enligt min mening kan man dra detta ett steg längre och säga att eftersom landskap inte passar in med enbart natur- eller kulturskydd, gör inte heller landskapsbildsskydd det. Vidare verkar det som om de som arbetar med naturskydd ser landskapsbilden och landskapsbildsskydd på ett sätt medan de som arbetar med kulturskydd och kulturvård ser på detta på ett annat sätt. En anledning till detta kan vara att utbildning och forskning inom områdena är åtskilda. (Jones et al, Howard, 2007, s. 211) Även deras arbetserfarenhet skiljer sig åt och därför har de fått olika erfarenheter med sig som troligen även dessa färgar deras syn på den visuella upplevelsen i landskapet. Detta resonemang finns även i "Begreppet kulturresevat" där Gustavsson menar att "svensk naturvård drivs idag så gott som helt via naturvetare" (Gustavsson, 2002, s 27) Han menar på att kulturresevat därför är "i förlängningen en viktig breddning". Han menar på att de två olika kulturerna "kan och bör ge olika utgångspunkter och prioriteringar" när de olika resevaten ska inrättas.

Idag skyddar olika former av riksintresse oftast större områden, precis som landskapsbildsskydd gjorde förr. Det är lättare att få större områden att bli skyddade genom riksintresse än med naturresevat (Länsstyrelsen Landskapsbildsskydd [online], 2011-04-17).

Enligt Andrea Nowag på Länsstyrelsen i Skåne är det svårt att förvalta områden med landskapsbildsskydd idag. En plats som har landskapsbildsskydd kan ha förändrats sedan det fick sitt skydd, då områden med landskapsbildsskydd generellt inte har skötselplaner, eller beskrivningar av området. En liten skogsdunge som fanns på

området med landskapsbildsskydd då det blev skyddat, kan ha vuxit till ett skogsparti, eller en större skogsdunge. Detta för tyvärr med sig att det är svårt att använda sig av landskapsbildsskydd (Nowag, A, telefonintervju, 2011-04-04). Att ett område har landskapsbildsskydd betyder inte att platsen ser likadan ut idag som den gjorde då det fick landskapsbildsskydd. Man får räkna med att ett landskap aldrig är kontinuerligt, det förändras hela tiden både i stort som smått. Det enda som är kontinuerligt är att ett levande landskap förändras med tiden. Detta är dock inte samma sak som att människor går in och ändrar eller industrialiserar området.

Inom ett område med landskapsbildsskydd är det inte tillåtet att bygga nytt eller ändra på befintlig byggnad (bild6), det är mycket svårt att få dispens från detta förbud. Det är dock lättare att få dispens att ändra en byggnad eller lägga till en ny om det redan finns gamla byggnader i området (Nowag, A, telefonintervju, 2011-04-04). Om byggnaderna inte förstör landskapsbilden är det lättare att få dispens. Allt för att skydda landskapsbilden, framför allt på de områden som är unika är detta viktigt (Länsstyrelsen Landskapsbildsskydd [online], 2011-04-17).

Bild6: Vid "Nybygget", hittar vi en förfallen gård. De kanske inte fick dispensen i tid?

I paragraf 19 i Naturvårdslagen från 1964, som ligger till grund för landskapsbildsskydd står följande:

”Område, inom vilket särskilda åtgärder behövs för att skydda eller vårda naturmiljön men som med hänsyn till den begränsade omfattningen av åtgärderna eller andra omständigheter inte lämpligen bör avsättas till naturreservat, kan av länsstyrelsen förklaras som naturvårdsområde. Är åtgärd som bör vidtagas så ingripande att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av en fastighet inom området, skall denna del dock avsättas till naturreservat. [...]” (Rättskansliets rättsdatabaser, Naturvårdslagen [online], 1964-12-11)

Detta citat ger oss en insikt till varför man började med landskapsbildsskydd, och varför det var viktigt. Det berättar för oss att det behövs skydd som kan skydda större områden än vad naturreservat kan göra. Citatet berättar även att om skyddet kan innebära att den markanvändningen som området hade före det blev skyddat kan komma att försvåras bör det skyddas genom naturreservat. Exempelvis om marken används till granodling kan inte odlingen fortsätta då det strider mot att behålla områdets naturvärden så att dessa värden inte försvinner. Att det visuella i ett landskap inte alltid kom i första hand, när man avsatte ett område som naturreservat, kan ha varit en bidragande orsak till varför man införde landskapsbildsskydd.

I paragraf 19 i naturvårdslagen från 1964 hittar vi även att ”naturområden skall upprättas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer” (Rättskansliets rättsdatabaser, Naturvårdslagen [online], 1964-12-11) Regeringen beslutade att länsstyrelsen i varje län skulle kunna bestämma vilka platser som skulle få landskapsbildsskydd. Regeringen beslutade också att det var länsstyrelsen, som bestämmer om det ska tas bort helt eller delvis. (Rättskansliets rättsdatabaser, Naturvårdslagen [online], 1964-12-11)

Landskapsbildsskydd – möjligheter och problem

Landskapsbildsskydd är ett bra sätt att skydda det visuella landskapet från att bli exploaterat av nybygge och industri. Troligtvis har landskapsbildsskydd inte bara skyddat den visuella bilden ut från området utan även den visuella bilden in i området. Det har troligen också lett vägen till fler och ännu bättre natur- och kulturskydd eftersom den kan ha visat fördelar och nackdelar med att skydda områden på det sättet landskapsbildsskydd har gjort. Landskapsbildsskydd kan vara ett led i riktningen mot att värna om våra landskap, hur de ser ut/har sett ut tack vare vår historia, som Skärbäck tog upp i sin rapport (Skärbäck, 2002, s. 67).

I begreppet landskapsbild ingår olika terrängformer, olika naturformer, men även andra inslag i landskapet så som alléer. Detta gynnar kulturvärdet i landskapet då man inom ett område med landskapsbildsskydd därmed har anledning att värna om alléer och sätta upp nya när gamla har dött och försvunnit, som de har gjort runt Ågerups herrgård i exemplet Romeleåsen (bild7).

Bild7: En av allén vid Ågerups herrgård. (Bild11 visar den nyplanterade allén. Bild 7 & 8 visar allén in mot herrgården.)

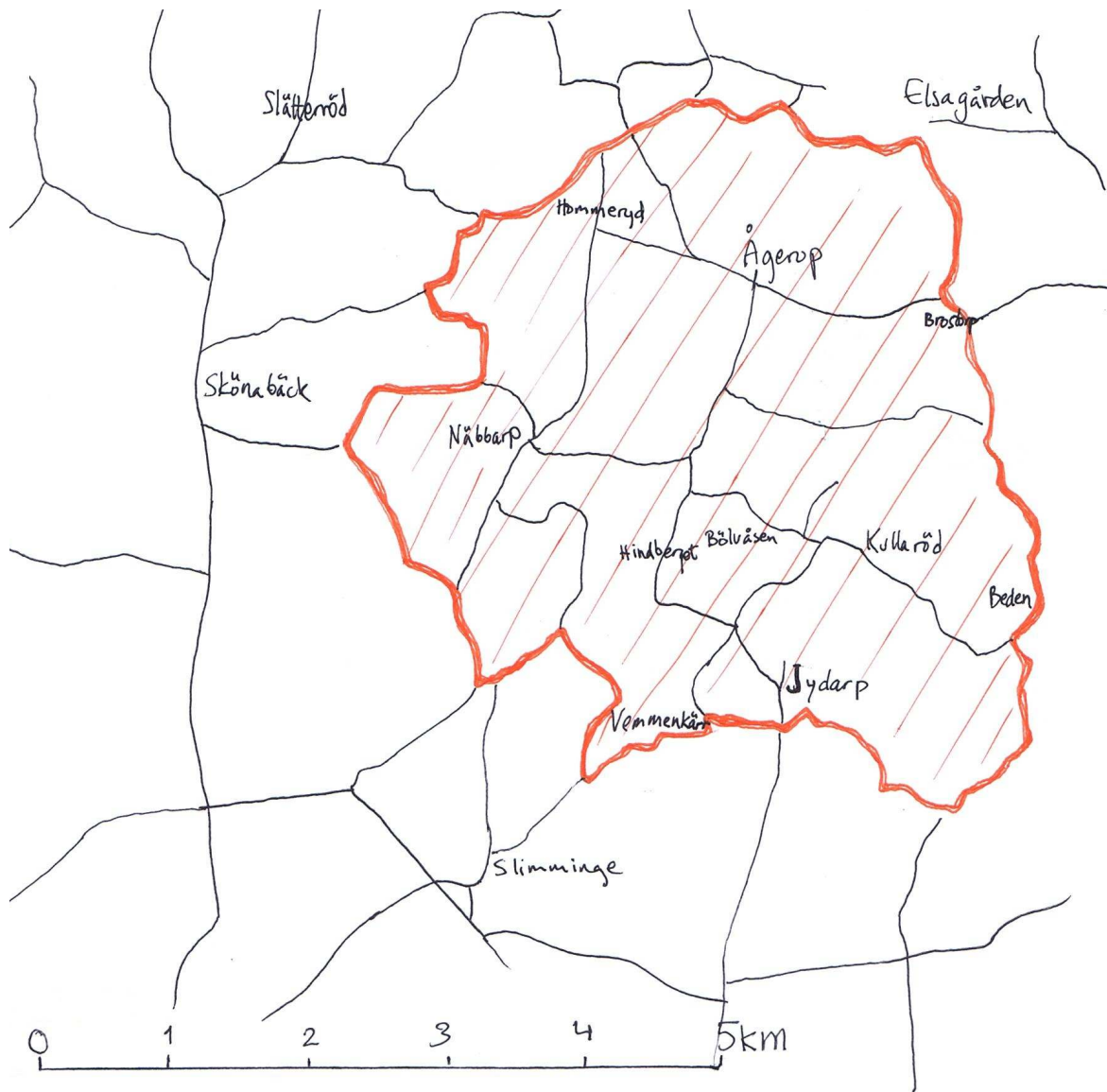
Det är svårt att förvalta områden med landskapsbildsskydd då dessa ofta saknar en skötselplan. Istället finns kanske skötselplaner för andra skydd området har. Vad avsaknaden av skötselplaner innebär borde utredas och ifall det behövs borde skötselplaner för områdena upprättas så att de får ett ännu starkare skydd för landskapet.

Landskapsbildsskydd bevarar på sitt sätt landskapet så som det var under 1960- och 70-talet för kommande generationer. Trots att områden med landskapsbildsskydd inte har en skötselplan och det därmed inte har ett bestämt skötselmönster kan landskapet behållas någorlunda i sitt ursprungsskick då stora delar av landskapet fortfarande brukas, dock förändras andra delar i det allt eftersom, vilket leder till att det ständigt förändras. Förhoppningsvis kan man fortfarande se grundstrukturen i landskapet i ett skyddat område. Ur ett kulturvärde är detta värdefullt, men troligen hade värdet ökat om en skötselplan över olika områden med landskapsbildsskydd hade gjorts. Landskapsbildsskydd skyddar även naturvärdet som landskapet hade när skyddet inrättades och gynnar den floran och faunan som då fanns. Återigen gäller detta främst om det finns en skötselplan, annars finns risken att floran och faunan har förändrats sedan skyddet antogs.

En anledning till att man har slutat använda sig av landskapsbildsskydd kan vara att vi har så många andra natur- och kulturskydd som skyddar andra aspekter av landskapet än just det visuella, som den biologiska mångfalden. Landskapsbildsskydd fungerar som ett helhetsskydd för landskapet, istället för att koncentrera sig på en del i landskapet. Naturvårdsverket skrev på sin gamla hemsida, som Länsstyrelsen backar upp, att landskapsbildsskydd framför allt ska skydda de visuella upplevelsorna (Länsstyrelsen, Landskapsbildsskydd[online], 2011-04-17). Länsstyrelsen anser att landskapsbilden, det man vill skydda med landskapsbildsskydd, inte bara är den värdefulla helhetskaraktären utan även kan vara landskapselement, så som alléer, vägar, bebyggelse etc (Länsstyrelsen, Intresseaspekter och värderingskriterier[online], 2011-05-04).

Det är tydligt att landskapsbildsskydd är ett splittrat begrepp och innebär olika saker beroende på vem man frågar. Genom allt detta får vi fram att landskapsbildsskydd är ett brett begrepp som skyddar många olika aspekter och delar i ett landskap. Idag måste ofta dessa skyddas individuellt, genom flera olika lagar och skydd.

Exemplet Romeleåsen

Karta1: Norr är uppåt på kartan. Den orange linjen representerar området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen, över Skurups och Sjöbos kommun gränser. Lite söder om Slimminge hittar vi Rydgård och tätorten Skurup. Nordöst om Elsagården hittar vi Sjöbo. Vi hittar även Lund och Malmö väster om området med landskapsbildsskydd.

På en del av Romeleåsens sluttningar hittar vi ett område med landskapsbildsskydd (karta1). Inom skyddet finns restriktioner för nybebyggelse, som inte är tillåten på platsen. Man måste ha dispens från Länsstyrelsen för att bygga nytt. Området får inte påverkas av industri och inte heller får man dra högspänningsledningar i landskapet. Andra sätt att skydda landskapsbilden är bland annat att lövskog ska gynnas och att ytterligare skogsodling inte tillåts. (Bilaga 1)

Området på Romeleåsen utgör en av de mest värdefulla naturavsnitten i länet, genom landskapets höjd och öppna karaktär. De utblickar man har är österut över sjölandskapet samt Vombsänkan. Söderut ser man stora delar av backlandskapet och den skånska sydvästslätten ner mot Östersjön. Området med landskapsbildsskydd utgör

i sig ett vidsträckt öppet jordbrukslandskap. Romeleåsen är uppdelat som en mosaik med jordbruk, skogspartier och beteshagar. Den vida utsikten är en del av orsaken till att man skyddade ett större område med landskapsbildsskydd. Området sträcker sig över kommungränsen för Skurups och Sjöbos kommun. Inom området med landskapsbildsskydd hittar vi t.ex. Ågerups herrgård och byarna Brostorp och Jydarps (Bilaga 1). Runt Ågerups herrgård hittar vi ett större område med mosaik av jordbruk, men även skogspartier. På andra ställen hittar vi betesmarker för får, hästar och kor. Vi hittar även mindre jordbruksmarker och ett parti är en stenindustri.

Området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen

Bild8: Utsikt ut från området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen, vid Hindberget.

Ur landskapsbildsynpunkt utgjorde, och utgör fortfarande, naturavsnittet mellan dåvarande Blentarps och Skurups kommun på Romeleåsen, ett av de mest värdefulla landskapsbilder och karaktärer i länen (Bilaga 1). Här finner man fascinerande vida utblickar från åsen (bild 8).

Tack vare denna utsikt väckte länsstyrelsen förslag att skydda landskapsbilden vid "Romeleåsens nordöstra sluttningszon vid Ågerup och dess sydvästra sluttningszon mellan Näbbarp och Östanskog, samt mellanliggande område inom Blentarps och Skurups kommuner" (Bilaga 1). De lät båda kommuner yttra sig om detta förslag. Blentarp var en egen kommun på 1970-talet, och ingår idag i Sjöbo kommun.

Fjorton markägare, som ägde mark inom det område som fick landskapsbildsskydd, invände mot förslaget. De ville ha undantag så att jord- och skogsbruk skulle kunna bedrivas som förut. Detta gick inte igenom, och beslutet om landskapsbildsskydd verkställdes enligt ursprungligt förslag.

De begränsningar som Länsstyrelsen Malmöhus län tog fram för att skydda landskapsbilden är enligt beslutet, från 1971, att det är förbjudet:

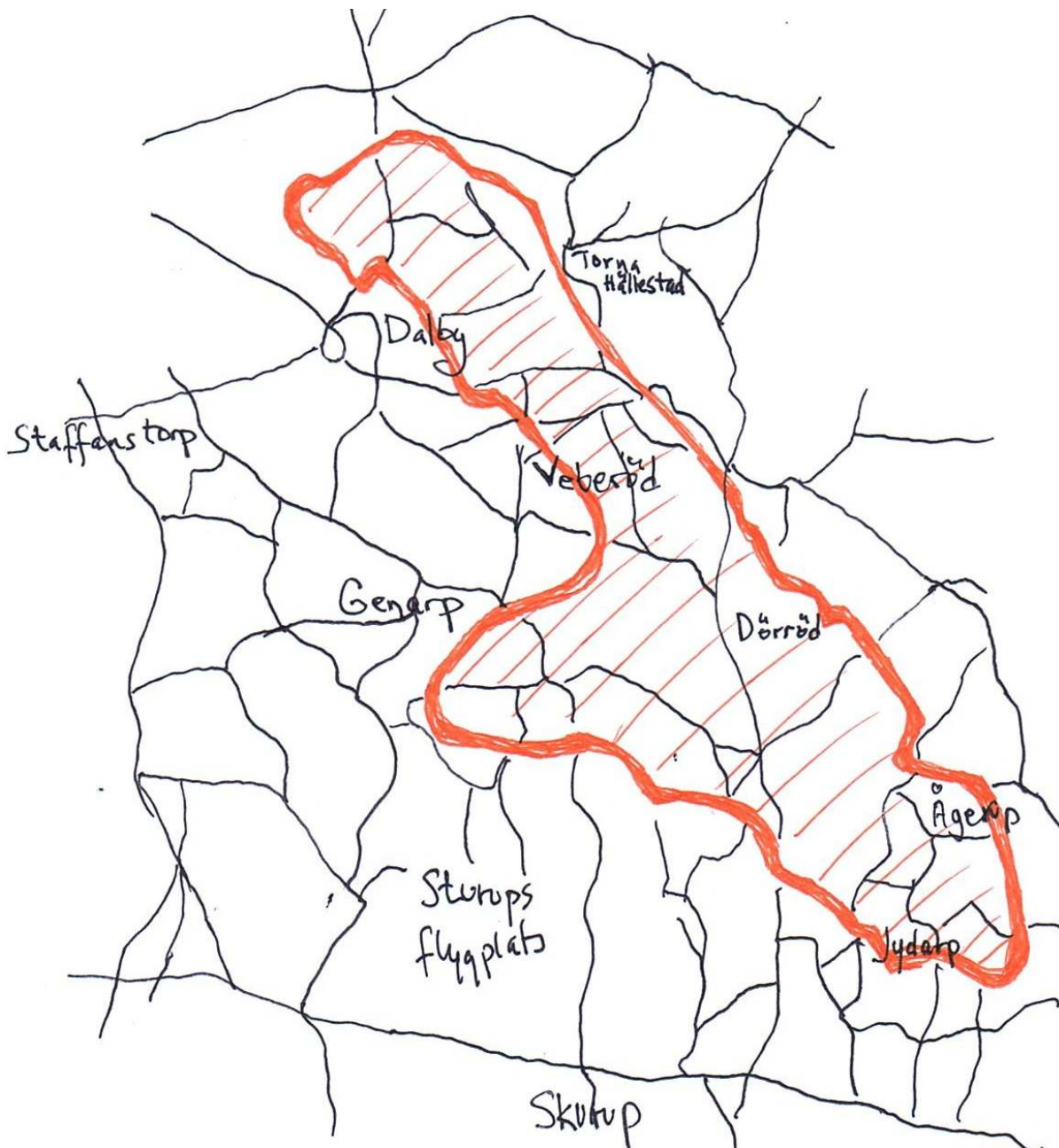
- Med nybygge, med undantag för ekonomibygnad för jordbrukets behov
- Att anordna upplag utom tillfälliga upplag för jord- och skogsbrukets behov
- Att utföra schaktning och fyllning
- Att dra högspänningsledning
- Med skogsodling, dock är det tillåtet att plantera ny lövskog istället för granskog och att återplantera befintlig lövskog.

Om beslutet skulle ha skrivits idag hade det nog funnits en punkt om vindkraftverk och att dessa ej heller skulle få byggas på platsen. Denna slutsats kan dras av att det är förbud att dra högspänningsledningar inom området. Dessutom är man i hela Skurup mycket försiktig med var man sätter upp vindkraftverk så att de inte förstör det visuella landskapet (*Översiktsplan för Skurups kommun, 2009, s. 255*). Det är dock tillåtet med vindkraftverk fast då bara i mindre grupper på 2-3 stycken per område, och de får ej överstiga 100meter i höjd. (*Översiktsplan för Skurups kommun, 2009, s. 113*). Av kommunens förslag på områden för vindkraftverk finns två i närheten av området med landskapsbildsskydd. Man kan se dessa vindkraftverk från området i närheten av Bölvåsen (bild9). Vid Abbekås ses vindkraftverken som ett problem för horisontlinjen och för att inte förstöra den läggs vindkraftverken bortom horisontlinjen (*Översiktsplan för Skurups kommun, 2009, s. 269*).

Bild9: Vindkraftverk i Skurup sett från området med landskapsbildsskydd vid Bölvåsen.

Vad finns det för andra skydd för området?

Karta2: Riksintresse för friluftsliv, över Romeleåsen. Den orangelinjen markerar ut området.

Romeleåsen är "dubbelskyddat" genom att det även är riksintresse för friluftsliv (karta2). Tack vare sin rika och omväxlande natur ger rekreationsområdet naturupplevelser genom vandring, över åsar, på skogsmarker (lövskog), fältmarker och öppna betesmarker (Översiktsplan för Skurups kommun, 2009, s. 59). Området med riksintresse för friluftsliv går över Lunds, Skurups och Sjöbos kommungränser. Området täcker stora delar av området med landskapsbildsskydd, men inte hela (Bilaga 2).

De intresseaspekter som gör området skyddsvärt är strövande, vandring, cykling, turåkning på skidor och bär- och svamplockning i första hand. Även naturstudier och

kulturstudier är intresseaspekter för området. För att områdets värden ska bestå behöver man bevara de allemansrättsliga områdena (Bilaga 2). Det är bland annat det varierande landskapet med sina åsar och skogsmarker, öppna betesmarker etc som är urvalskriterierna för att detta passar till ett bra område för riksintresse (Bilaga 2). Detta kan i stor mån tolkas som att det är landskapsbilden, det vill säga det visuella i landskapet gör det intressant för riksintresse för friluftsliv. Det står inte uttryckligen att det är just det visuella som ska skyddas, utan snarare står det att det ska vara stor tillgänglighet och att området med riksintresse för friluftsliv kan bidra till att öka allmänhetens kunskap om natur och kultur. Ej sagt att detta inte kan sammanfalla med att skydda det visuella i landskapet då det visuella var en del utav urvalskriterierna (Bilaga2). Det finns dock inga specifika bestämmelser som i sig skyddar landskapsbilden i detta område med riksintresse för friluftsliv (Bilaga2).

Skurups kommun ger i sin översiktsplan uttryck för att skydda området, med landskapsbildsskydd och riksintresse för friluftsliv, på Romeleåsen. Även utanför området med landskapsbildsskydd förespråkar kommunen en restriktiv hållning till nybyggnation på Romeleåsen och dess närmaste omgivning (*Översiktsplan för Skurups kommun*, 2009, s. 60).

Ågerups herrgård (bild10a & b) och området runt gården utgör en sällsynt och värdefull miljö i Sjöbos kommun. Ågerup ligger inom området med landskapsskydd på Romeleåsen. Det är uppbyggt av bebyggelse, vägsystem och åker- och betesmarker som är resultatet av 1700- och 1800talets herrgårdsdrift. Sjöbos kommun beskriver i sin översiktsplan ett stort intresse över att skydda Ågerups herrgård (*Översiktsplan för Sjöbo kommun*, ÖP 2009, sida 96).

De båda kommunerna visar intresse för området utöver de skydd som redan finns. Detta gör troligen att landskapsbilden får ett visst skydd från kommunernas håll.

Bild10a & b: Ågerups herrgård, allé in till gården, och stallbyggnad med hage framför.

Vad landskapsbildsskydd har inneburit för Romeleåsen

Området med landskapsbildsskydd på Romeleåsen har inneburit att området ej har exploaterats och påverkats lika mycket av människor som ett område utan detta skydd. Detta vackra avsnitt i länet har kunnat bevaras, med sitt varierande landskap av beteshagar, skogsdungar och åkerfält (bild11). Platsen har dubbelt skydd tack vare att det även är skyddat av riksintresse för friluftsliv. Utan landskapsbildsskydd hade området lätt kunnat exploaterats och bebyggas på. Åkermarken är av klass 4-6, det vill säga den är inte av bättre åkerbruksjord, utan av det torrare slaget (Översiktsplan för Skurups kommun, 2009, s. 194). Därför hade åkerjorden utan landskapsbildsskydd riskera att ha kunnat använts till annat, så som exempelvis någon slags skogsproduktion.

Bild11: Utsikt över Hindberget, med både åker- och betesmark.

Att området har fått landskapsbildsskydd har troligen inneburit att Bellinge stenindustri (bild12) som fanns inom området från början inte kunnat expandera och bli ännu större.

Bild12: Bellinge stenindustri fanns redan före området upprättade landskapsbildsskydd och stannade kvar här även efter, trots förbud mot upplag och schaktning. De har troligtvis dispens från detta.

Området, som har landskapsbildsskydd, har inte exploaterats, väldigt få nya hus har byggts, några gamla hus har renoverats, och ytterligare några har förfallit. På grund av avsaknaden av skötselplan för området med landskapsbildsskydd har vissa bitar av vyerna försvunnit då man inte har gått in och tagit bort träd som har växt till sig och som nu idag skymmer utsikten, Detta märkes då man åker runt i landskapet och tittar ut över vyerna. Man kan då se att vissa av skogsdungarna är under 40 år gamla och därmed inte fanns där eller var mindre då skyddet tillkom.

Inom området med landskapsbildskydd vid Ågerups herrgård har allén som går längs vägen till och från herrgården nyligen planterats om. Som tidigare nämnts är alléen ett av de landskapselement som kan utgöra värden i "betraktelselandskapet". (Länsstyrelsen, Intresseaspekter och värderingskriterier[online], 2011-05-04) Då träden än så länge är små och svaga har de som satte upp allén satt upp sittpinnar till rovfåglarna intill några utav träden så de har någonstans att sitta och spana efter bytesdjur (bild13).

Bild13: Skylten till Ågerups herrgård, framför ser vi sittpinnarna för rovfåglarna som är anordnade längs med hela allén. Skogsdungen i bakgrunden är Ågerups herrgård.

Landskapsbilden hade kunnat se mycket annorlunda ut på Romeleåsen. Att den inte gör det är mycket tack vare bland annat förbudet mot granskogs återplantering och förbud mot nybygge. Landskapsbildsskydd kan även ha bidragit till att göra platsen mer intressant för riksintresse för friluftsliv, då backlandskapet gör grusvägarna perfekta för motion. Flera utav grusvägarna i området är skyltade med skylten fordonstrafik förbjuden med "gäller ej behörig trafik" (se bild11), vilket betyder att man bara får lov att gå där. Utöver att vyerna ut från området med landskapsbildsskydd är fantastiska är även vyerna inom området med landskapsbildsskydd spektakulära.

Romeleåsen var under början av 1800-talet mycket trädfattigt och användes mest som betesmark. Under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet började nya träd planteras, främst runt godsmarkerna. Detta påverkade landskapsbilden, då det ändrade landskapet från hur det såg ut före man började plantera nya träd. Det är förhållandevis rätt sent som gårdarna på åsen etablerades. Idag är det runt en tredjedel av hela Romeleåsen som är åker, och lika stor del är skog, resten är bebyggelse, bete och övrigt. Det är närmare 6000ha åkerareal på hela Romeleåsen. (Länsstyrelsen, Romeleåsen [online], 2010-09-09) Nyplanteringen av träd syns tydligt runt Ågerup där man kan hitta stora markområden med större trädplanteringar.

Då man åker runt i landskapet på Romeleåsen och i området med landskapsbildsskydd, upptäcker man att mycket utav marken används till betesmarker och udda grödor och att mycket lite utav åkermarken ligger i träda (Länsstyrelsen i Skåne, 2007:10). Området är känsligt för generationsskiftet, på grund av den stora areaandelen som finns kopplad till de fåtal godsena som finns här. (Länsstyrelsen, Romeleåsen [online], 2010-09-09) Allt detta visar på hur föränderligt landskapsbilden på åsen har varit genom tiderna.

Nutida skydd för landskapsbilden

I detta kapitel studeras några olika skyddsformer vi har i Sverige idag, både för natur och för kultur, lite närmare. De olika skydden har analyserats för att se om de ger skydd för landskapsbilden eller ej och är uppdelade efter detta. Även en jämförelse med dessa och det gamla landskapsbildsskydd har gjorts. De olika skydden står i bokstavsordning, med undantag av de två konventionerna som står med i listan först, sedan kommer de olika natur- och kulturskydden.

Natur- och kulturskydd som ger landskapsbilden skydd

Den Europeiska Landskapskonventionen

Sverige har just ratificerat landskapskonventionen och den trädde i kraft nu i maj 2011. Detta innebär att Svenska lagar och förordningar kommer att ses över så att de överrensstämmer med landskapskonventionen. Enligt den europeiska landskapskonventionen är landskapet en gemensam tillgång och ansvar. Konventionen syftar till att kunna förbättra skydd och förvaltningar, och att människor ska delta aktivt i värderingen och förvaltningen av landskapet. Den europeiska landskapskonventionens definition av landskap är

”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.” (Riksantikvarieämbetet, Europeiska landskapskonventionen [online], 2011-03-22)

Detta innebär att den europeiska landskapskonventionen ser liknande på ett landskap som landskapsbildsskydd gör. Att man ska skydda både landskapet med och landskapet utan mänsklig påverkan.

Den europeiska landskapskonventionen definition för landskapsskydd är följande:

”åtgärder för att bevara och upprätthålla ett landskaps viktiga eller utmärkande karaktärsdrag när det är berättigat på grund av dess natur- och kulturmiljövärde som en följd av dess naturliga utformning och/eller av mänsklig verksamhet.”
(Riksantikvarieämbetet, Europeiska landskapskonventionen [online], 2011-03-22)

Denna definition tar med både natur- och kulturaspekter. Den sätter värde på naturliga platser så väl som platser påverkade av människan. Det är inte bara det visuella värdet som är högt värderat. En av den europeiska landskapskonventionens intentioner är att Sverige ska erkänna landskapets betydelse i våra egna lagstiftningar, utveckla en helhetssyn för landskapets värde (Riksantikvarieämbetet, Europeiska landskapskonventionen [online], 2011). Detta innebär att den europeiska landskapskonventionen kan komma att förstärka skyddet av landskapet och dess visuella värden.

Världsarvskonventionen

Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, oftast kallad World Heritage Convention, är en internationell överenskommelse för att skydda hela världens kultur- och naturarv till kommande generationer. En del av konventionen är inriktad på att skydda miljöer och kulturlandskap. Konventionen ger ett starkt skydd för landskapsbilden, dock bara ifall den redan är påverkad av människan sedan tidigare. Den är avsedd att skydda miljöer och landskap som är särskilda på grund av historiska, estetiska, etnologiska eller antropologiska skäl. (Nationalencyklopedin, Världsarvskonventionen [online], 2011-04-19)

Konventionen skyddar landskapsbilden, även om det är den redan påverkade bilden (mänsklig påverkan), och den räknas därför in bland de skydd som ger landskapsbilden skydd. Man får dock komma ihåg att båda konventionerna bara ger skydd genom att de inarbetas i lagar och förordningar.

Biosfärområden

Detta är inget juridiskt skydd, utan ett komplement till kultur- och naturreservat, nationalparker och liknande skyddade områden. Biosfärområden är en del av ett vetenskapligt program av Unesco. Syftet är att bevara den biologiska mångfalden och kulturarvet (Nationalencyklopedin, Biosfärområde [online], 2011-04-19). Även om biosfärområde inte primärt skyddar landskapsbilden, kan den ändå vara ett sekundärt skydd. Biosfärområden har som huvudfunktioner att bevara ekosystem, genetisk mångfald och landskap. Detta innebär att även om det inte skyddar det visuella landskapet i sig så ämnar det bevara landskapet i sin helhet (Länsstyrelsen Blekinge län, Vad är ett biosfärområde [online], 2011-05-19).

Natura 2000

Natura 2000 skyddar i första hand växt- och djurlivet men även dess habitat (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, sida 2). Detta innebär att de inte i första hand skyddar landskapsbilden, det visuella landskapet. Så länge området eller arten de vill beskydda håller en "gynnsam bevarandestatus" kan området brukas och nyttjas (Naturvårdsverket, 2010, Naturreservat i Sverige). Utbredningsområdet för arten, växt eller djur, skyddas genom att det måste vara stabilt eller ökande i storlek och att de särskilda funktionerna/strukturerna i området som behövs för att gynna livsmiljön bibehålls under en överskådlig framtid (Naturvårdsverket, 2003, sida 15). Natura 2000 är ett nätverk i hela EU, och omfattar EU's mest "skyddsvärda naturområden" (Nationalencyklopedin, Natura 2000, [online], 2011). Det är skrivet en bevarandeplan för varje område, som i detaljnivå berättar vad det är som ska skyddas, samt hur och när (Nationalencyklopedin, Natura 2000, [online], 2011). Natura 2000 kan exempelvis skydda öppna betesmarker, hög biologisk mångfald, eller våtmarker som är viktiga för fågelliv. På detta sättet kan landskapsbilden skyddas indirekt.

Nationalpark

Nationalparker skyddar hela områden som utgör en viss skyddsvärd landskapstyp. En förutsättning för detta är dock att staten äger marken. Det finns 28 olika nationalparker i Sverige (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, sida 2). En av nationalparkerna i Sverige är Fulufjällets nationalpark (bild14).

Nationalparker har funnits i Sverige sedan 1909, (Naturvårdsverket, 2010, Naturreservat i Sverige) men bildades första gången i världen år 1872, i Yellowstone i USA.

Det är riksdagen som beslutar om bildandet av nationalparker. Nationalparker får inte väsentligt påverkas av människan, men ska vara öppet för besökare. De värdefullaste nationalparkerna i världen skyddas inom ramen för världsarvskonventionen (World Heritage Convention). I Sverige utgör 18% av all skyddad natur av nationalparker. (Nationalencyklopedin, Nationalpark [online], 2011-04-19)

Bild14: Författaren 2009 i Dalarna, vid Fulufjällets nationalpark.

Nationalparker hjälper till att skydda landskapsbilden genom att områdena efter de har blivit nationalparker inte får påverkas i större grad av människan. De kan dock tidigare ha påverkats av människan. Det ska tilläggas att syftet med nationalparker inte främst är att skydda det visuella landskapet, men genom att skydda andra värden i landskapet blir ofta följden att landskapsbilden skyddas. Exempel på nationalparker som har påverkats av människan är Stenshuvud och Dalby Söderskog. Inom Stenshuvud finns till och med ett område, ett arboretum (bild15), där vi hittar, exotiska, träd som inte naturligt skulle ha stått här utan mänsklig påverkan (ÖsterlenDATA, Kiviks Esperöd Arboretet [online], 2011-05-09). Detta arboretum är idag en viktig del av nationalparken och har under de senare åren fått bidrag från Länsstyrelsen så de har kunnat utöka ytan (ÖsterlenDATA, Kiviks Esperöd Arboretet Keaupplevelser [online], 2011-05-09). De har alltså gjort bedömningen att den mänskliga påverkan i detta fallet är positivt och påverkar platsen på ett bekräftande sätt.

Bild15: Arboretum i Stenshuvud nationalpark.

Naturreservat

Naturreservat ger skydd för värdefull natur och/eller värden för friluftslivet som är skyddat genom miljöbalken. I naturreservat ingår idag även den gamla formen naturvårdsområden (bild16) (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, s 3). Det är länsstyrelsen eller respektive kommun som oftast tar initiativet att bilda naturreservat, det är de som ansvarar för förvaltningen av platsen (Naturvårdsverket, Naturreservat

[online], 2011-02-10). För att bilda ett naturreservat behövs inte medgivandet av markägaren (Nationalencyklopedin, Naturreservat [online], 2011-04-19).

Bild16: Häckeberga naturvårdsområde som idag är ett naturreservat.

Den största andelen skyddad natur i Sverige utgörs idag av naturreservat. För att bevara naturvärdena för varje unikt naturreservat har de sina egna föreskrifter. De begränsningar som finns i reservatet avgörs av syftet till varför det finns ett naturreservat där, i övrigt gäller allemansrätten. Ofta hittar du skyltar som informerar om vad som gäller för det aktuella naturreservatet (Naturvårdsverket, Naturreservat [online], 2011-02-10). Naturreservaten sköts genom att de får utvecklas och behålla de karaktärer och naturvärden som gör just det området unikt. Områdena har oftast skötselplaner över hur det ska skötas på bästa sätt för att behålla sin unika karaktär. Ett område kanske behöver betesdjur för att inte växa igen, ett annat behöver ingen skötselplan alls för att stanna som det är, exempel på det senare är urskog. Ett naturreservats landskapsbild kan påverkas beroende på vilka värden som gör området unikt. Om det har en strikt skötselplan och därmed inte ändras, kommer landskapsbilden inte heller att ändras. Om området dock inte har en skötselplan eller har en skötselplan som kräver mycket lite skötsel av människan kommer landskapsbilden att förändras med tiden (Naturvårdsverket, Naturreservat [online], 2011-02-10). Det är alltså skötselplanen som styr hur landskapet påverkas.

Kulturreseptat

Kulturreseptat ger vård och bevarande av värdefulla kulturpräglade landskap. Hela områdets kultur- och naturvårdsvärden skyddas och vårdas (Riksantikvarieämbetet, Kulturreseptat [online], 2009). Enligt Nationalencyklopedin kan skydd av marken ingå i ett kulturreseptat (Nationalencyklopedin, Kulturreseptat [online], 2011-04-19) medan Gustavsson menar att det är i första hand marken som ska skyddas i ett kulturreseptat (Gustavsson, 2002, s 26). Kulturreseptat inbegriper ett större landskapsområde än naturreservat och kulturminnesskydd (Gustavsson, 2002, s 30). Och kan alltså skydda landskapet både kring områden med natur- och kulturvärden.

Riksintresse för kulturmiljövården

Riksintresse för kulturmiljövården skyddar allt från mindre miljöer speciella för en historisk epok till vidsträckta landskapsavsnitt. Detta gör skyddet intressant ur ett landskapsbildsintresse (Riksantikvarieämbetet, Riksintresse för kulturmiljövård [online], 2010-03-12). Genom att riksintresset skyddar vidsträckta landskapsavsnitt,

skyddar det samtidigt landskapsbilden. Det är framför allt det landskap som har ett historiskt värde som riksintresse för kulturmiljövård skyddar.

Riksintresse för naturvård/friluftsliv

Riksintresse för naturvård/friluftsliv sammanfaller ofta. De två olika riksintressena, naturvård och friluftsliv, värderar landskapet på olika sätt och ger olika starkt skydd (Naturvårdsverket, 2005:5).

Miljöbalken kräver att områden med riksintressen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Skyddet gäller främst vid ändrad markanvändning. Vid fortsatt markanvändning är bestämmelserna bara rådgivande, och området brukar därför även ha andra skydd (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, sida 4).

Om ett område kan "representera regionens viktigaste karaktärer eller sällsynta naturtyper och geologiska former" (Länsstyrelsen, Riksintressen [online], 2011-04-17) kan området betraktas som riksintresse för naturvård. Ett område är särskilt intressant för riksintresse för naturvård om det innehåller en stor mångfald av naturtyper eller om det är en unik naturtyp (Naturvårdsverket, Handbok 2005:5). Detta för med sig att ett område som skyddas genom detta riksintresse även har skydd för landskapsbilden. Riksintresse för naturvård kan dock även skydda områden för att de har skyddsvärda arter (Länsstyrelsen, Riksintressen [online], 2011-04-17). I dessa fall är det inte säkert att landskapsbilden skyddas.

Ett område som blir riksintresse för friluftsliv kan utmärkas genom att det är variationer i landskapet, eller området har särskilda natur- och kulturkvaliteter (Länsstyrelsen, Riksintressen [online], 2011-04-17). Detta riksintresse kan skydda hela landskap, och då även landskapsbilden. Detta kommer dock i andra hand, efter om området är attraktivt för besökare, lättåtkomligt och hur stort området är.

Enligt Handboken 2005:5, från Naturvårdsverket, ingår landskapsbilden i kriterierna för riksintresse för friluftsliv:

"natur- och kulturföreteelserna är särskilt attraktiva för en nationell publik, till exempel genom att området har tilltalande utsiktspunkter och utflyktsmål." (Naturvårdsverket, Handbok 2005:5)

Ett område ska alltså ha tilltalande visuella upplevelser för att kunna bli Riksintresse för friluftsliv (bild17). Detta överrensstämmer med vad Länsstyrelsen i Skåne definierade landskapsbild till att vara.

I miljöbalken, kapitel 3, står här:

"6 § Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. [...]" (Rättsnätet, Miljöbalken [online], 2011:393)

Detta innebär att ett område som är riksintresse inte tillfullo skyddar landskapsbilden, eftersom detta är sekundärt till att skydda områdets värde ur en natur- eller

kulturaspekt. Genom hänsyn till friluftsliv ska området dock skyddas så långt som möjligt. Det vill säga ett område som är riksintresse för friluftsliv har en hög skyddsfaktor.

Bild17: Romeleklint, är ett område som är skyddat av riksintresse för friluftsliv. Det är visuellt mkt tilltalande både långt bortifrån som här och närmare.

Strandskydd

Strandskydd skyddar växt- och djurlivet och ger friluftslivet tillgång till stränderna. Det ger stranden ett skydd 100 meter ifrån strandlinjen både ut i havet och upp på land. Ett utökat strandskydd kan ge skydd upp på land upp till 300 meter (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, sida 4). Strandskyddet syftar till att förutsättningarna (bild18) för den allemansrättsliga tillgången ska upprätthållas längs med stranden (Översiktsplanen 2009 Skurups kommun, sida 55).

Inga nya byggnader får byggas. Det finns dock undantag från regeln för byggnader som behövs till exempelvis för jord- och skogsbruket och fiske och renskötseln (Nationalencyklopedin, Strandskydd [online], 2011-04-19). Strandskydd innebär också att det är förbjudet att ändra en byggnads användning om detta i sin tur skulle leda till hinder för allemansrätten. Åtgärder som ändrar miljön och därmed livsvillkoren för växter och djur är även de förbjudna (Översiktsplanen 2009 Skurups kommun, s 55).

Strandskydd ger landskapsbildsskydd genom sitt förbud mot nybygge. Detta gäller även om landskapsbilden inte prioriteras i första hand, och även om det finns undantagsfall i uppförandet av byggnader och anläggningar.

Bild18: Stranden i Skurupskommun, vid Dybäck strandskyddet värnar för att allemansrätten ska hållas och inte området byggs på.

Skyddsformer som inte ger skydd för landskapsbilden

Här är några begrepp som enligt min mening inte skyddar landskapsbilden. De flesta av dessa skydd avser till omfånget mindre och ofta mer specifika platser. Detta gör att det visuella landskapet inte ges lika stor hänsyn som i de föregående skydden.

Biotopsskydd

Biotopsskydd är avsett att skydda naturvärden i skog och odlingslandskap. Skyddet är endast avsett för områden som är mindre än 5ha (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, s 1). Detta är ett så pass litet område att det inte påverkar det visuella landskapet så mycket. Om något förändras utanför biotopsskyddet kommer det visuella i landskapet att påverkas i stor grad av detta. Biotopsskyddet ger därför inte så bra skydd för landskapsbilden.

Djur- och växtskyddsområde

Djur- och växtskyddsområde ger bara skydd mot jakt, fiske och att upprätthålla sig på en plats (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2004, s 2). Detta skydd hjälper inte landskapsbilden då det inte koncentrerar sig på det visuella landskapet alls, utan på förbud mot vistelse och olika typer av jakt.

Naturminne

Naturminne är en mycket liten form av skydd som gäller för områden mindre än 1 hektar. Det kan skydda märkliga former i naturen, till exempel ett träd (Länsstyrelsen, Naturminne [online], 2011-04-17). Detta har i mer eller mindre utsträckning tagits över av naturreservat (Nationalencyklopedin, Naturminne [online], 2011-04-19). Naturminne skyddar alltså ett för litet område för att ge skydd åt landskapsbilden.

Kulturminneslagen

Kulturminneslagen skyddar fornminnen och andra kulturminnen. För att skydda större områden får andra lagar användas (Nationalencyklopedin, kulturmiljövård [online], 2011-04-19). Även om området runt omkring också kan skyddas är området som skyddas trots detta inte tillräckligt stort för att skydda landskapsbilden.

Samtliga dess skydd är värda att tas upp då de trots allt ger skydd åt enstaka natur- och kulturvärden men inte landskapet som helhet.

Hur skiljer sig dessa "nutida" skydd från det äldre landskapsbildsskydd?

Nutida skydd, i allmänhet, är mer specifika när det gäller vad de skyddar. Vi får fler och fler av både av typer av skydd och skyddade områden. Vilket gör att man lätt får känslan av att allt fler har börjat inse vikten att skydda vår natur och kultur för kommande generationer.

Det nyaste är just nu den europeiska landskapskonventionen, som gör att vi måste se över, och förbättra, våra nuvarande lagar och förordningar. Då den ser landskapet som en tillgång kan detta komma att gynna landskapet och landskapsbilden. Den europeiska landskapskonventionen ser på landskapet och dess visuella värden på liknande sätt som landskapsbildsskydd gör.

Världsarvskonventionen skyddar miljöer som är påverkade av människan, områden med kulturella värden. Detta bidrar till att skydda landskapsbilden, även om det bara är landskapsbild inom områden med kulturvärden. Landskapsbildsskydd skyddar både områden med natur- och kulturvärden.

Ett skydd som är tveksam om det skyddar landskapsbilden är biosfärområde. Detta är inte ett juridiskt skydd, utan ett komplement till andra skydd. Syftet är bland annat att bevara kulturarvet och den biologiska mångfalden. För att kunna skydda dessa behöver man oftast skydda större områden och på detta sättet kan landskapsbilden skyddas som en sekundär åtgärd. Därför räknar jag trots allt in biosfärområdesskyddet bland de skydd som gynnar landskapsbilden även om det skyddar mycket mindre områden än landskapsbildsskydd.

I första hand skyddar Natura 2000 växt- och djurlivet, men för att göra detta skyddas även deras habitat, och därmed landskapet för att skapa ett gynnsamt område för arten. I landskapsbildsskydd finns inget skydd för växt- och djurliv i sig även om det kan skydda dessa sekundärt.

Nationalparker skyddar områden som utgör en viss landskapstyp och som oftast är lite större i omfånget. Detta skydd kan därför skydda ett större landskap och dess visuella värde, främst genom att de oftast inte längre får påverkas i större grad av människan. Detta skydd ger alltså liknande skydd för landskapsbilden som landskapsbildsskydd men skyddar i första hand andra naturvärden.

Naturreservat är oftast mindre än de områden som fick landskapsbildsskydd på sin tid. Trots detta hjälper naturreservat att skydda landskapsbilden genom att det ger skydd åt värdefull natur och områden med värde för friluftslivet. Ett naturreservat sköts oftast genom att utveckla och behålla de värden som gjorde det unikt. Detta gör att landskapet ibland kan bevaras som det var tidigare och därmed skyddas det visuella värdet. Skötselplanen kan medföra att området förändras, i dessa fall kommer de visuella vyerna också att ändras.

Man brukar säga att landskapsbildsskydd är ett mellanting mellan natur- och kulturskydd. De flesta nutida skydd skyddar antingen natur- eller kulturvärden.

Riksintresse för kulturmiljövård, naturvård och friluftsliv gagnar alla landskapsbilden. De skyddar dock områden av olika anledningar. Som nämnades tidigare kan riksintresse för kulturmiljövård skydda hela landskapsavsnitt för att de är intressanta ur en historisk aspekt. Riksintresse för naturvård skyddar ett område bland annat om det är en unik naturtyp eller innehåller en stor mångfald av naturtyper. Ett variationsrikt landskap, lättåtkomligt, är värdefullt ur en friluftslivs aspekt. Alla tre riksintressen kan därmed skydda landskapsbilden. Enligt naturvårdsverkets hemsida är det framför allt riksintresse för friluftslivet som har tagit över från landskapsbildsskydd. Enligt riksintresse för friluftsliv är det värdefullt med utsikter, men de skyddas inte primärt (Naturvårdsverket, Handbok 2005:5).

Då strandskydd skyddar stranden 100-300meter från havet från att bebyggas skyddar den även landskapsbilden. Strandskydd och landskapsbildsskydd har några liknande förbud då båda värnar om miljön och att inte förändra landskapet, strandskyddet för att

värna om livsmiljön för växter och djur och landskapsbildsskydd värnar om bland annat det visuella upplevelsevärdet.

Många av dagens skyddsformer skyddar landskapsbilden som en sekundär åtgärd, bland annat då den biologiska mångfalden behöver ett gynnsamt, stabilt område för att behålla de värden det har idag. De natur- och kulturskydd vi har idag har allt som oftast en bevarandeplan eller en skötselplan. Detta är en bra utveckling då landskapsbildsskydd oftast inte har en egen skötselplan och det är därför svårt att förvalta områden med landskapsbildsskydd.

Avslutande reflektioner

Mina frågeställningar

I min inledning berättade jag att jag ville leta och ta reda på orsaken till varför vi inte använder oss av landskapsbildsskydd som ett primärt skydd längre samt vad som har tagit över istället och varför.

Detta fick jag svar på relativt tidigt genom telefonintervjun med Andrea Nowag som berättade för mig att områden med landskapsbildsskydd inte har skötsel- eller bevarelseplaner. Genom att de olika områdena inte har individuella skötselplaner leder detta till att de blir svåransända, man använder hellre skydd med gällande skötselplan och områden med landskapsbildsskydd får klara sig själva. Hade områdena med landskapsbildsskydd haft en skötselplan hade kanske skyddet behållits och fortfarande använts än idag.

Det är riksintresse, för framför allt friluftsliv, som har tagit över istället för landskapsbildsskydd. Riksintressen skyddar större områden än exempelvis naturreservat. Riksintresse för friluftsliv har som ett kriterium att värna om det visuella upplevelsevärdet i ett landskap, men detta är inget krav och är underordnat andra förordningar inom riksintresset för friluftsliv. En anledning till att riksintresse för friluftsliv har tagit över istället för landskapsbildsskydd kan vara det faktum att områden med landskapsbildsskydd inte har egna skötselplaner, vilket riksintresse för friluftsliv har.

I inledningen tog jag även upp att jag ville ta reda på vilka skillnader/likheter som finns mellan landskapsbildsskydd och de skydd vi har och använder oss av idag. Under den sista rubriken "Nutida skydd för landskapsbilden", tar jag upp likheter och skillnader efter att ha gått igenom de olika skydden vi använder idag. Men då de olika skydden prioriterar olika är det svårt att jämföra dem rättvist.

På min huvudfråga "Hur kunde landskapsbilden skyddas förr och hur kan den skyddas idag?" har jag funnit att svaret är att landskapsbildsskydd skyddade landskapsbilden förr och idag är det bland annat riksintresse för friluftsliv som skyddar landskapsbilden om än ej primärt, utan sekundärt, på grund av att det är andra krav som prioriteras.

I stycket om landskapsbildsskydd hade jag fyra grundfrågor:

- Vad är landskapsbildsskydd?
- Vad innebär det?
- När uppkom det?
- Vad innebär begreppet "landskapsbild"?

Mycket kortfattat fick jag fram följande svar på dessa frågor:

Landskapsbildsskydd är ett gammalt skydd vi använde mellan 1960talet till 1975 (områden med skyddet kan fortfarande ha detta), det är till för att skydda större områden från att bli exploaterade av såväl industri som bebyggelse.

Landskapsbildsskydd uppkom för att skydda större naturområden. Ordet landskapsbild innebär den visuella upplevelsen av landskapet, respektive betraktelseslandskapet. Med dessa svar har jag fått en bra uppfattning om vad landskapsbildsskydd innebär.

I exemplet Romeleåsen besvaras frågorna:

- Hur ser historien bakom området med landskapsbildskydd på Romeleåsen ut?
- Vad finns det för andra skydd för området?
- Vad innebär det att området fått landskapsbildsskydd?

Det kan kort sammanfattas med att området vid Romeleåsen fick landskapsbildskydd tack vare sina underbara vyer, både ut från området och in på området. Området i sig håller ett högt naturvärde då det har ett fantastiskt backlandskap, vida vyer och innehåller platser så som Ågerup herrgård som i sig är en sällsynt och värdefull miljö. Andra skydd på platsen är Riksintresse för friluftsliv. Att området har landskapsbildsskydd innebär att denna del av Romeleåsen inte får exploateras och inte har blivit exploaterad sedan slutet av 1960talet.

Mina sista frågor handlade om nutida skydd för landskapsbilden. Här tar jag upp nutida skydd och jämför dem i diskussionen efter den delen med landskapsbildsskydd. Här får vi reda på att många av dagens skydd faktiskt skyddar landskapsbilden, men då oftast inte primärt, utan som en biprodukt i skyddet för andra kriterier, så som livsmiljön för en art. Dagens skydd har dessutom oftast bevarelsplaner eller skötselplaner, vilket landskapsbilden inte hade.

De frågor som var utgångspunkten i uppsatsen har alla blivit besvarade under uppsatsens gång.

Uppsatsen svarade inte bara på frågor utan gav även några nya frågor. De frågor som tillkom var:

- Är det bättre att ha flera olika skydd än ett som skyddar helheten?
- Har vi verkligen gått framåt i utvecklingen av natur- och kulturskydd?
- Eller har vi tagit bort ett skydd som var värt att behålla och fortsätta använda?

Dessa frågor kanske kan tjäna till att väcka debatt om hur vi ska skydda våra landskap och dess natur- och kulturvärden. Efter att ha läst upp mig om ämnet anser jag att landskapsbildsskydd hade varit mer intressant idag om det hade åtföljts av en skötselplan. Vi går mot rätt riktning genom att ha skrivit på den europeiska landskapskonventionen, och genom detta sagt att landskapet är viktigt för oss och att vi borde ta hand om natur- och kulturarvet landskapet ger oss. Detta känns som ett steg framåt i utvecklingen av natur- och kulturskydd. Det negativa med att ha många olika skydd är dock att det kan vara svårt att hålla reda på alla och hålla dem åtskiljda från varandra.

Ämneskunskap

Landskapsbildsskydd är värt att lära sig mer om, då det fortfarande används även om inga nya områden får landskapsbildsskydd. Min uppsats kan komma till användning när andra vill veta mer om detta natur- och kulturskydd. Kunskapen kommer att kunna tillämpas i mitt och andras framtida jobb om man jobbar med olika natur- och kulturskydd. Detta för att veta vad det är man kan ändra på inom ett område som har någon form av skydd. Då vi fortfarande har områden med landskapskydd är det viktigt att även kunskapen finns tillgänglig för såväl allmänheten som personer som jobbar inom området. Att kunskapen försvinner är en av anledningarna till varför det är svårt att använda sig av begreppet. Därför är det även viktigt att man inte bara kan ämnet utan att man försöker att lära sig mer. Förloras kunskapen förloras även anledningen till varför man använder sig utav begreppet, som i detta fall landskapsbildsskydd.

Förhoppningsvis kan min uppsats leda till att man blir mer intresserad av olika natur- och kulturskydd och att man själv letar efter mer information om skyddsformerna och lär sig mer om de olika skydden. Detta kan även leda till, hoppas jag, att man ser vikten i att man själv tar reda på mer om landskapsbildsskydd och hur vi kan använda detta och andra skyddsformer ännu bättre. Till exempel om områden med landskapsbildsskydd får egna skötsel- eller bevaringsplaner skulle denna skyddsform inte kännas lika föråldrad.

Mitt syfte var att få en djupare kunskap inom ämnet landskapsbildsskydd och även lära mig om andra natur- och kulturskydd. Detta har jag lyckats åstadkomma genom litteraturstudien, och jag har även tagit reda på information om andra skydd som kan ersätta landskapsbildsskydd. En fråga jag ställer mig är om vi borde återinföra det igen? Idag känns det som om vi har en massa andra mycket bra och vettiga skydd som skyddar våra natur- och kulturvärden i landskapet. Inget av dessa skyddar dock primärt det visuella upplevelsevärdet i ett landskap, mer än riksintresse för friluftsliv, fast då är det ändå underordnat andra krav som också gäller. Detta betyder att vi inte har något skydd som direkt motsvarar landskapsbildsskydd, utan en mängd skydd som är bra kandidater men som inte riktigt skyddar landskapsbilden på samma unika sätt.

Hade jag haft mer tid hade jag tagit med fler intervjuer och tagit med fler exempel av områden med landskapsbildsskydd och jämfört dessa exempel med varandra. Nu blev exemplet Romeleåsen mer en egen del av uppsatsen och de andra två delarna hör mer ihop med varandra. Det kändes ändå relevant att ha med exemplet då detta gav mer djup i uppsatsen och jag kunde genom detta bättre förklara hur en plats med landskapsbildsskydd påverkas av det och utvecklas. En annan aspekt som hade varit intressant att studera, om mer tid hade funnits, hade varit att göra en parallell studie om en motsvarande plats utan landskapsbildsskydd och sedan jämför dessa två områden med varandra.

Det ska dock tilläggas att nu när vi har gått med i den europeiska landskapskonventionen så kanske våra nuvarande skydd förändras till att gälla även det visuella upplevelsevärdet som en punkt i det de skyddar. Alternativt behöver vi införa något skydd som direkt motsvarar landskapsbildsskydd. Ett av den europeiska landskapskonventionens intentioner är att Sverige ska erkänna landskapets betydelse, och att vi ska utveckla en helhetssyn på dess värden. Detta har vi redan genom

landskapsbildsskydd, men då detta inte används aktivt kommer de nya skydden få ändras, detta återinföras eller så kommer vi att få ett eller flera nya skydd som är just för att värna om landskapets betydelse och värden. Vi står inför en utvecklande och spännande tid gällande landskapets betydelse.

Många av dagens skyddsformer är gynnsamma ur ett landskapsbildsperspektiv, trots att de inte primärt skyddar det visuella upplevelsevärdet. Trots detta tror jag personligen att vi går mot en utveckling där vi skyddar och bevarar natur- och kulturområden mer och mer. Jag tror att det visuella värdet kommer att hitta in igen i något annat skydd eller att som ett biresultat skyddas av de natur- och kulturskydden vi redan har.

Referenser

Otryckta källor

Muntliga källor

Nowag, Andrea, landskapssektionen, Länsstyrelsen Skåne, telefonintervju, 2011-04-11

Levenskog, Per, naturvårdshandläggare, Länsstyrelsen Skåne, e-mail korrespondens, 2011 april-maj

Arkiv

Länsstyrelsen

- Länsstyrelsen Malmöhus län, 1971-01-22, Länskansliet, *Beslut 12.1.1971, 1280-000, 1229-000, 1230-000*, Malmö, Bilaga1
- Länsstyrelsen Malmöhus län, *Område av riksintresse för friluftsliv i Malmöhus län, F6 Romeleåsen, Lunds, Skurups och Sjöbos kommuner*, sida 204-205, Malmö, Bilaga2
- Länsstyrelsen i Skåne, uppdaterat 2007, Registerblad, *Område av Riksintresse för naturvård i Skåne län*, Områdesnummer N 87, Malmö

Skurups kommun

- Skurups kommun, *Översiktsplan för Skurups kommun*, Antagandehandling 2009

Sjöbos kommun

- Sjöbos kommun, *Översiktsplan för Sjöbo kommun*, ÖP 2009

Elektroniska källor/Internet

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen (2011), Intresseaspekter och värderingskriterier [online], tillgängligt via: http://www.lst.se/NR/rdonlyres/FB49BF17-5494-4B45-AD8E-1DBF153983C8/78830/intresseaspekterochv_25c3_25a4rderingskriterier.pdf [2011-05-04]

Länsstyrelsen (2010), Karaktärsområde 5 Romeleåsen [online], tillgängligt via: http://www.lst.se/_skane/Kartor_och_planeringsunderlag/Landsbygdsprogram/5_Romeleasen.htm [2010-09-09]

Länsstyrelsen (2011), Landskapsbildsskydd [online], tillgängligt via: http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/ovriga_skyddsformer/Pages/Landskapsbildsskydd.aspx [2011-04-17]

Länsstyrelsen(2011), Naturminnen [online], tillgängligt via: http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/ovriga_skyddsformer/Pages/Naturminnen.aspx [2011-04-17]

Länsstyrelsen (2011), Riksintressen [online], tillgängligt via: http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/djur-och-natur/skyddad-natur/ovriga_skyddsformer/Pages/Riksintressen.aspx [2011-04-17]

Länsstyrelsen (2011), Vad är ett biosfärområde? [online], tillgängligt via:
http://www.lst.se/_blekinge/amnen/Naturvard/biosfarforstudie/biosfarunesco.htm
[2011-05-19]

Nationalencyklopedin

Nationalencyklopedin (2011), Biosfärområde [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/biosfärområde> , [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Kulturmiljövård [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/kulturmiljövård> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Kulturresevat [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/kulturresevat> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Landskapsskydd [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/landskapsskydd> [2011-04-04]
Nationalencyklopedin (2011), Nationalpark [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/nationalpark> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Natura 2000 [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/natura-2000> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Naturminne [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/naturminne> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Strandskydd [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/strandskydd> [2011-04-19]
Nationalencyklopedin (2011), Världsarvskonventionen [online], tillgängligt via:
<http://www.ne.se/lang/världsarvskonventionen> [2011-04-19]

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket (2011), Biosfärområde [online], tillgängligt via:
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Skydd-av-natur/Biosfaromraden/> [2011-02-10]
Naturvårdsverket (2011), Kulturresevat [online], tillgängligt via:
<http://www.naturvardsverket.se/sv/Start/Naturvard/Skydd-av-natur/Naturresevat/>
[2011-02-10]

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet (2011), Europeiska landskapskonventionen [online], tillgängligt via:
http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/europeiska_landskapskonventionen.html [2011-03-22]
Riksantikvarieämbetet(2009), Kulturresevat [online], tillgängligt via:
<http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/kulturresevat.html> [2009-10-05]
Riksantikvarieämbetet (2010), Riksintressen för Kulturmiljövård [online], tillgängligt via:
http://www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/riksintressen_for_kulturmiljovarden.html [2010-03-12]

Rättskansliet rättsdatabas

Rättskansliets rättsdatabaser(1964), Naturvårdslagen [online], tillgängligt via:
http://62.95.69.15/cgi-bin/thw?%24{HTML}=sfst_1st&%24{OOHTML}=sfst_dok&%24{SNHTML}=sfst_err&%24{BASE}=SFST&%24{TRIPSHOW}=format%3DTHW&BET=1964%3A822%24 [1964-12-11]

Rättsnätet

Rättsnätet (1998), Miljöbalken [online], tillgängligt via:
<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19980808.HTM> [2011:393]

ÖsterlenDATA

ÖsterlenDATA (2011), Kiviks Esperöd Arboretet [online], tillgängligt via:
<http://www.osterlen.com/arboretum/default.htm> [2011-05-09]

ÖsterlenDATA (2011), Kiviks Esperöd Arboretet Keaupplevelser [online], tillgängligt via:
<http://www.osterlen.com/arboretum/keaupplevelser.htm> [2011-05-09]

Tryckta källor

Gustavsson, Roland (2002), Står 'kulturresevatets införande' som symbol för ett helt nytt sätt att tänka kring landskapet och bevarandefrågor? I: *Begreppet kulturresevat – en förutsättningslös diskussion kring begreppet och dess landskapliga implikationer i Skåne, Rapport 02:7*. red. Peterson, Anna Institutionen för landskapsplanering Alnarp. Alnarp, s 26 – 27, 30.

Jones, M., Howard, P., Olwig, K.R., Primdahl, J. & Sarlov Herlin, I. (2007), Multiple interfaces of the European Landscape Convention, *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, Vol. 61, 207-215, Oslo

Länsstyrelsen i Skåne (2007:10), Det skånska landbygdsprogrammet – ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv. Malmö. Länsstyrelsen i Skåne.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, (2004), *Lathund över olika naturskyddsformer och naturvårdsintressanta miljöer*, Värnersborg, Länsstyrelsen Västra Götalands län

Naturvårdsverket, (2003), *Natura 2000 i Sverige – Handbok med allmänna råd*, Stockholm, Naturvårdsverket

Naturvårdsverket, (2010), *Naturresevat i Sverige*, Stockholm, Naturvårdsverket

Naturvårdsverket, (2005), *Handbok 2005:5, Riksintresse för naturvård och friluftsliv*, Stockholm, Naturvårdsverket

Skärbäck, Erik (2002), Kulturresevat och styrinstrument. I: *Begreppet kulturresevat – en förutsättningslös diskussion kring begreppet och dess landskapliga implikationer i Skåne, Rapport 02:7*. red. Peterson, Anna Institutionen för landskapsplanering Alnarp. Alnarp, s 67 – 68.

1280-000

1229-000

1230-000

BESLUT

12.1.

Sjöbo
Skurup

1 (2)

Dot VI	III 11
Ink. 22 JAN. 1971	
Länsstyrelsen, Malmö	

Förordnande enligt 19 § naturvårdslagen för del av Romeleåsens nordöstra sluttningszon vid Ågerup och dess sydvästra sluttningszon mellan Näbbarp och Östanskog samt mellanliggande område inom Blentarps och Skurups kommuner

Del av Romeleåsens nordöstra sluttningszon vid Ågerup och dess sydvästra sluttningszon mellan Näbbarp och Östanskog samt mellanliggande område inom Blentarps och Skurups kommuner utgör genomlandskapspartiets höjd och öppna karaktär ett av de ur bl a landskapsbildssynpunkt mest värdefulla naturavsnitten i länet. Från åsslutningen vid och intill Ågerup har man vida utblickar över länets östra sjölandskap samt Vombsänkan. På andra sidan åsen har man vid och intill Näbbarp samt inom åsslutningen sydost därom en fascinerande utsikt över stora delar av backlandskapet och den skånska sydvästslätten ner mot Östersjön. Inom den mellanliggande övre delen av åsen utbreder sig ett vidsträckt öppet jordbrukslandskap, från vilket man kan se ut över landskapet såväl norr som söder om Romeleåsen. På grund härav har väckts förslag att länsstyrelsen till skydd för landskapsbilden skall utfärda förordnande enligt 19 § naturvårdslagen för ifrågavarande område. Förslaget har i föreskriven ordning hållits tillgängligt för granskning, varjämte berörda kommuner lämnats tillfälle att yttra sig.

Fjorton markägare har framfört erinringar mot förslaget varjämte en skrivelse inkommit från Z P Westrup, som bl a föreslagit att vissa områden skall avsättas som naturreservat. Markägarna erinrar mot det intrång i förfoganderätten som förslaget innebär samt yrkar att schaktning, fyllning och grävning av normal omfattning, som utgör led i jordbrukets rationalisering, inte skall omfattas av tillståndstvång, att befintlig granskog skall få återplanteras med gran samt att berörda vägsamfälligheter skall erhålla förhöjda statsbidrag till underhåll av enskilda vägar på grund av den ökade trafikfrekvens, som ett förordnande enligt förslaget kan medföra.

Vägförvaltningen i länet har avgivit yttrande i ärendet med anledning av den begärda ökningen av statsbidraget till enskild väghållning och anført bl a. Det framställda yrkandet om 20 % höjda statliga anslag till vägunderhållet innebär, då anslaget för närvarande är 70 %, en framställning om totalt 90 % i underhållsbidrag. Högsta anslag för detta ändamål utgör 85 %. Frågan om förhöjt underhållsbidrag provas lämpligen i samband med den vart 5:e år återkommande underhållsuppskattningen.

12.1.1971

IIIR11-3-70

De framförda erinringarna bör icke medföra ändring av det upprättade förslaget. På grund härav förordnar länsstyrelsen med stöd av 19 § naturvårdslagen att inom ett å karta med röd linje angivet område inom Blentarps och Skurups kommuner följande arbetsföretag icke må utföras utan länsstyrelsens tillstånd, nämligen

att uppföra helt ny byggnad med undantag av ekonomibygnad för jordbrukets behov,

att anordna upplag utom tillfälliga upplag för jord- och skogsbrukets behov,

att utföra schaktning och fyllning,

att framdraga högspänningsledning samt

att företaga skogsodling. Det är dock tillåtet att ersätta befintlig lövskog med sådan av samma beskaffenhet samt att ersätta befintlig granskog med lövskog.

Förordnandet gäller icke företag vars tillåtlighet skall prövas enligt vattenlagen, miljöskyddslagen eller 18 § naturvårdslagen.

Enligt 41 § naturvårdslagen länder förordnandet till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

Till ärendet hörande karta skall översändas till kommunalkontoren i Blentarp och Skurup att hållas tillgänglig för vederbörande markägare.

Förslaget om avsättande av viss del av området som naturreservat kommer att upptagas till prövning i särskild ordning.

Besvär över detta beslut kan anföras genom skrivelse till Konungen. Skrivelsen skall tillställas jordbruksdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm 2, och skall ha kommit in dit inom tre veckor eller, om menighet klagat, inom fem veckor från den dag klaganden har fått del av beslutet.

Klaganden bör i besvärsskrivelsen tydligt ange länsstyrelsens beslut eller foga beslutet till skrivelsen. Vidare bör klaganden meddela sin fullständiga adress.

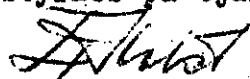
På länsstyrelsens vägnar

Ake Eklöf

Eje Livén

Kopia till
(se bilaga)

Bestyrkes på tjänstens vägnar

STYRELSEN
 Almo hus län
 landskansliet

Kopia till

byggnadsnämnden i Blentarps kommun	+ karta
" - Skurups kommun	" -
kommunstyrelsen i Blentarps kommun	" -
" - Skurups kommun	" -
länsarkitekten (2 ex)	" -
landsantikvarien	" -
statens naturvårdsverk	" -
vägförvaltningen	" -
överlantmätaren	" -
distriktslantmätaren i Ystads distrikt	" -
statens planverk	" -
skogsvårdsstyrelsen	" -
lantbruksnämnden	" -
för registrering (2 ex)	" -
för införande i länskungörelserna (2ex)	" -
för införande i Ystads Allehanda	" -
för införande i Skånska Dagbladet	" -
<u>naturvårdssektionen</u>	" -
akten	
vederbörande markägare enligt markägareförteckning	

IL

FÖRSLAG TILL FÖRORDNANDE ENLIGT 19§ NATURVÅRDSLAGEN FÖR DEL AV ROMELEASENS NORDÖSTRA SLUTTNINGSZON VID ÅGERUP OCH DESS SYDVÄSTRA SLUTTNINGSZON MELLAN NABBARP OCH ÖSTANSKOG SAMT MÖLLANLIGGANDE OMRÅDE INOM BLENTARPS OCH RYD SGÅRDS KOMMUNER. Området anges med röd begränsningslinje.

Malmö 24.6.1969
På tjänstens vägnar

Rune Frisén

Rune Frisén

Riksobjekt i Malmöhus län

Område av riksintresse för friluftsliv i Malmöhus län F 6 Romeleåsen, Lunds, Skurups och Sjöbo kommuner.

Karta: 2 C NO

Läge: 2D 2b

Area: 12 000 ha

1 C NO/ 2 C SO

1 D NV/ 2 D SV

Naturgeografisk region: Skånes sediment- och horstområde.

Intresseaspekter: Strövande, vandring, cykling, turåkning på skidor och bär- och svamplockning i första hand. Naturstudier och kulturstudier i övrigt.

Urvalskriterier: Variationsrikt landskap med åsar, skogsmarker, fäladsmarker och öppna betesmarker, vilka ger rikliga tillfällen för naturupplevelser genom strövande, vandring och turåkning på skidor. Vandringsleder, bär- och svamplockning. Skrylleområdet, fritidsanläggning, med bl a motionsspår. Kulturbygder.

Förutsättningar för att områdets värden skall bestå: Bevarande av de allemansrättsliga områdena.

Planering och säkerställande: För "Sjö- och åslandskapet vid Romeleåsen" finns en särskild planeringskommitté som arbetar med planering och genomförandeåtgärder för att öka kunskapen om och tillgängligheten till området. Vidare finns för vissa delar av området genomförda förordnanden enligt naturvårdslagen. Inom Lunds kommun finns vidare Skrylleområdet som avsatts för det rörliga friluftslivet och där särskilt planeringsarbete pågår.

Området berör riksobjekt för naturvård nr N 32 och N 33 samt riksobjekt för kulturminnesvård nr K 82, K 83, K 84 och K 95.

Områdets huvuddrag:

Romeleåsen är en horst som reser sig över Skånes sydvästslätt. Åsen sträcker sig från Lund mot Ystad och når som högst 188 m ö h. Sluttningen mot nordost är kraftigt markerad. Berggrunden består av urberg. På åsen finns tvärgående välmarkerade rullstensåsar, bl a vid Grönland.

Romeleåsen och dess sluttningar uppvisar ett variationsrikt landskap med öppna odlings- och fäladsmarker samt löv- och barrskogar.

Inom området finns kända fornlämningar från järnåldern. Här finns resta stenar och stensättningar och i vissa fall gravfält.

Kyrkbyarna präglas av 1800-talet efter skiftesreformerna. På åsens sydsida finns Häckeberga gods som gett trakten sin speciella prägel med vidsträckt ädellövskogar, ett av huvudgården dirigerat bygnadsbestånd, alléer, åkrar och betesmarker. Längst västerut i området finns M läns enda nationalpark Dalby Söderskog, en ädellövskogsdominerad lund framförallt känd för en riklig vårblomning.

Tillgängligheten är god. Här finns vandringsleder, rast- och kaffestugor samt golfbana. Från åsen och framförallt från Romeleklint har man en hänförande utsikt över den omgivande trakten. Allmänna kommunikationer och gästgiverier finns i omgivande tätorter.

Referenser:

Rekreation och friluftsliv i Skåne

Naturvårdsplan M län -75

Kulturminnesvårdsprogram M län -82

Sjöinventering i M län -79

